

բոլորովին էրեցան : Այս խանութներուն տեղը , ինչպէս որ կ'երևայ , 1500 քառակուսի մէտրի չափ է : Կրակը խիստ մեծ էր , թէպէտեւ եղած վնասները անցած անգամի չափ չեն : Բայց 400 քանուոր հիմա կուհիմա անգրծ մնացին :

....

Անգղիական Կաթին մէջ կրկարդացել :

Հինգ կաթ , որոնց կառավարութիւնը թերող գունդի զինւորներէն բաղնաթիւն հաստուած մը : փողերաւոր (գարսիլիանէն) հասան , Սուղեմիդոնի երկրէն ճամբայէն գալով , ու քսան դոն . շինման շինի ստակ բերին , 750:000 թալէրի արժէքով : Այս ստակը Գօլմօյնա նաւը բերաւ , որ մօտեւա Սուղմուրդ հասած է . բոլորն ալ ձող արծաթ (սիւպիւքէ) է , երկու կտրած հաւերթի ձեւով , ու շարած է 125 տուփի մէջ որոնք երկու օտք երկայնութիւն ու մէկ ու կէս օտք ալ բարձրութիւն ունին : Այսինքն ալ զրին առջի անգամի Սօսէտը նաւուն բերած էտակին բով , ու ընդ ամենէն եղաւ 2:000:000 թալէր : Այս ջեկայ շաբթու մէջ կրկարդացել որ հասնին նաւ . հերէտ ու զլտն նաւերն ալ չորս միլիոն շինի ստակով , որոնք դեռ ճամբան են : Ինչպէս որ հաստար կուծեան մէջ կրկարդացել , այս արծաթները ձուլելէն ետքը վաճառականներուն պի տի ծախել . բայց փողերանոցի մեծիւր դեռ այս հրամանը չաւին գանձատան կողմանէ . ու կրկարծելի ալ թէ չի պիտի տրուի ծախելու հրամանը , մինչև որ չհնացոյ բոլոր տուրքը ամբողջ Անգղիա չի հասնի :

ԳԱՂՂԻՆ

Փարիզ , 6 Մարտ :

Նոր ու աղետալի դիպած մը պատահեցաւ գաղղիական գլխաւոր երկրի մը : Յունվար 27 ին երկրաշարժութիւնը որ քանի մը մասնաւոր թշուառութիւններ պատճառեց ինչիւնեան կղզիներուն , կուստեղութի երկիրը մեծ սուզի մէջ ձգեց , ու փօհնդ ա փիղը երեւելի քաղաքը բոլորովին կործանեցաւ :

Նէն վար իջնալով դէպ 'ի Կօսկան , հոն մօտ եղած գեղեցկաշէն Ալէքի միլիթը յանկարծ շրջապատեց ամեն դիպող անոր բակին մէջ որչափ փախուցած ու լեռան պէս դիզված կ'ա կարասներ կային , շուտով աներեւոյթ եղան ամենէն ալ . միտարէին ալ մէկուն գլուխը կործանեց ու շէնքին բոլոր գեղեցկութիւնը արեւից ու խանդաբեց :

Բայց ո՞ր թողունք այն կ'ա կարասներուն ողորմելի տիրութեանը որոնք հինգ հարիւրէն աւելի ապաստանած ըլլալով այն գոյնթայարկ տեղը , խմբովին երեցան ու ածուխ դարձան . ոմանք ալ մէկիւրեւ հիմունքներուն տակը մոխիւն խրտրելեցան . շատոնք ալ նետվեցան մեծ աւազանին (համուզին) ջուրին մէջ որ թէքէի պէս խաչեցան ու կարմրեցան . միայն արտաքնոցին մէջ պահպանողները ապրեցան որոնց շատը հայ էին : Այս մէկիւրեւ մէջ կորսնցաններուն թիւը կը հասնի մինչև չորս հազարէն աւելի : Հոն ողորմելի տեսարան մըն էր որքն ու աղաղակը երկող անձանց ընտանիքներուն , որոնք անձաւնաւ ու այլանդակ երած դիակներուն մէջ կը փնտրուէին իրենց մարդիքը : ծնողքները զաւակներն , զաւակներն ալ ծնողքներն . ոմանք ալ իրենց աղագականները ու բարեկամները . ու դառնակսկիծ սրտով ու աղիողորմ ար-

արաղիներէ կառավարիչները ու ժողովուրդը այս ցաւալի դիպածը լսելով ու մտքերնին բերելով թէ իրենք ալ չորս տարի առաջ ասոր պէս փորձանք մը կրեցին , մեծ տրուութեամբ շուտ մը ցաւակից եղեր են անոնց ու ձեռքերնէն եկած օգնութիւնը ըրեր են այն ողորմելիներուն որ մէկէն 'ի մէկ ասանկ ստակալի խոջութեան մէջ ինկան :

Կուստեղութի անցքը՝ ծովային պաշտօնատարին գրած էր Ս . Կուրպէյր հոն տեղի կառավարիչը , որն որ արժան կը համարենք հրատարակել :

Ստորին երկիր , 27 յունվար 1843 :

«Մէկ երկրաշարժութիւն մը ըլլալով՝ որ 70 մանր երկրորդ (սանիէ) քըշեց , մեծ վախ տրվաւ Կուստեղութի :

«Այս դիպածը պատահեցաւ այսօր առտըւան ժամը տասն ու կէսին (ըստ լատ .) :

«Ստորին երկրի մէջ շատ տներու յարկերը (չաղը) կործանեցան . շատերն ալ անանկ խախտեցան որ մարդ չի կրնար բնակիլ ու անշուշտ պիտի կործանին . բարեբաղդութեամբ մէկու մը վնաս չեղաւ :

«Այնպէս քաղաքը բոլոր քարաշէն տները կործանեցան :

«Հոյի դէմ եղող թաղերը մեծ վնաս կրեցին . շատ անձինք մեռան ու վիրաւորեցան

«Ասիկա քեզի գրած ժամանակս կը լսեմ որ փօհնդ ա փիղը քաղաքը հիմնայտակ եղեր է

Տեփիզէներուն խորհրդարանը 298 քուէով՝ 2ի դէմ , որոշեց որ 2:500-000 Ֆրանք անմիջապէս կուստեղութի խրկելի փորձանաւորներուն օգնելու համար :

Ամեն տեղ ընկերութիւններ կը հաստատուի , այն խեղճերուն օգնութիւն հասնելու :

Կուստեղութի եկած բոլոր նամակները հասարակօրէն կը հաստատուն թէ 25 միլիոն Ֆրանքի ապրանք կորսնցաւ , ու գրով 30 միլիոնի տներ ու կարասիք (դէճէմիլէդ) :

Նորին Սահմութիւն (սամնեան դեսպանը գաղղիացոյ թագաւորին ներկայանալով՝ իր հետը

ցունքով հառաչելով կանչվեալով կուրպէյր կողմային աննշան դիակներուն վրայ , որոնք տեսնալ ու չողբալ չէր կրնար դիմաւոր մարդկային բնութիւնը :

Նորոր այս տեղի աղէտները ասանկ ամենուն սիրտը կը կտրտէր , հինգշաբթի գիշերվան ժամը 3ին որ ուրբաթ պիտի լուսնար , կրակին անհամար կայծերը ցաթկելով ուրիշ հրդհ մըն ալ բռնկեցուցին Անկայու կողմը ճէլաստ չէլմսիին մօտ լշտաք անունով իշխանաւորի մը տունը . անկէց սկըսելով այս լափեզող տարրը ու անհնարին արագութեամբ վազելով շատ աներ երեց տաճկաց , հայոց , և յունաց . ու մէկ ծայրը առաջ քաշելով դէպ 'ի Անկայու աղբիւրը ու անկէց իր ճամբան լայնցընելով՝ յունաց սուրբ Սեդոգորոսի եկեղեցին երկէն ետեւ ելաւ դարձել : Իսկ միւս ծայրը չիփշիտակ քաշելով պարիսպին բոլորտիքը , մօտեցաւ մինչև Սուրբ Լստուածածնի եկեղեցին որ է հայոց պատրիարքարանը որ շատ աշխատանք ու շատ ալ ըստակ տալով՝ ճորով խաղըսեցաւ :

Ասիկա զատե Սարտիրոս աղային մեծածախ տունը մոխիր դարձուց ու անկէց նորէն ամենի գազանի պէս պարիսպին տակէն վազելով երեց ու գետնի հաւասարցուց պամաճոց գործատուներ Լէնի խաբուի դուրսի դին ,

եղողներուն ընկերութեամբ , տրվաւ անոր իր բերած նամակները , որոնք իր պաշտօնը կը հաստատուն : Ս . Կիզօ արտաքին գործոց պաշտօնատարը թաղաւորին բովն էր աս ընդունելութեան ժամանակը :

Անկէց ելլալէն ետքը , Ս . Սահմութիւնը թագուհիին ու լըմուրի դքսուհիին ալ ներկայացաւ , որոնք արժանաւոր պատուով ընդունեցին զինքը :

.....

Սօնիդէօր օրագիրը հաստատութեամբ (ըէսմէն) կը ծանուցանէ թէ գաղղիացիք տիրեր են նաւ Անկերութեան կղզիներուն (որ Լոնտոնի կողմերը) : Գահիդի թագուհին ու նոյն կղզիին բոլոր գլխաւորները ինդիեր են , կըսէ Ս . Կուստը գաղղիացի երրորդ ծովագետին (որ Սարքէզի կղզիներուն տիրէն 'ի վեր այն ջուրերն է) որ գաղղիական պաշտպանութեամբ տակ մտնան : Հիշեալ ծովագետը ընդունել է անոնց խնդիրքը , ու հարկաւոր կարգադրութիւնները անմիջապէս 'ի գործ դնելով կը սպասէ Ս . Սահմ . թագաւորին վաւերական հաւանութեանը՝ որն որ պիտի խրկուի մօտեւա :

ԴՈՒՍԱՏԵԼՆ

Երգարկ , 11 Փետրվար :

Ներքին կառավարութեան պաշտօնատարին բրոծ առաջարկութեանը վրայ , Սորին Սահմութեան ի իրողայտ կայսրը , Սիմֆէօրօօլի մէջ՝ որ խրիմու գլխաւոր քաղաքն է , մտադար մշակութեանը համար վարժարան մը հաստատեց , ուր տեղ երկու տարի մնալու են աշակերտները ու ձեռն պիտի կըրթուին : Երեք հարուրի պիտի հասնի բոլոր ուսանողաց թիւը , որոնք մասնաւորապէս գեղարդիներուն տղայք մէջէն պիտի ընտրուին Սուստանի հաւաքային կողմի գաւառներէն , ուր տեղ շերամի (ի վէք պէսճէսի) մշակութիւն ընտրելով մեծ քաջութիւններ ունեցան կառավարութեան կողմէն :

որ ընցընել տրվեց էր Սուրման Սուստօֆան Ալէքի միլիթին տեղէն ելած հողովը ու վաճառու էր հայոց , որոնք այն տեղը իրր նորաշէն գեղ մը դարձուցեր էին գեղեցկաշէն ու բարձր տներով ու սրճարաններով . ստոնց ամենէն ալ խեղդէ կրակին անկշտանալի ընդին կըրակուր եղան . քանի մը րոպէի մէջ տուն խանութ մեռնին բան մը չի մնաց բայց միայն ցցուած ու սեցած ծխահամները (օծախները) :

Բայց արտասուելի աղէտն այն էր որ , երբոր կրակը ստատկացաւ պարսպին դրանը բով , հոն տեղի բնակիչ հայերը աս դիս ան դին գունդագունդ վազվեալով երկի մարդ կնիկ մարդ փախչելու ճամբան կը փնտրուէին որովհետեւ ամեն դիպց հրեղէն պարիսպ մը գոցեր էր զիրենք ու վայրկիւն վայրկեան կըսպառնար լափել ամենէն ալ : Իսկէց անձրեկով ու յուսահատելով տարակուսաք նետվեցան ծովը աւազակայտն (խուստոն) վրայ . վասն զի անկէց 'ի զատ ապաւինութեան տեղ չէր մնացեր : Կրակին մէջ երկրելու գծնդակ մահուանէն փախչելով՝ յանձն առին ջրոյն մէջ խըխտովելու վտանգը , միայն Սուստոն յանձնելով ինքզինքներն որ աղատե վիրներ այն պատուհասէն : Ինչ և իցէ ջուրին մէջ պահվեցան մինչև կոկորդիներն , ու երբոր կրակ կտրած փայ-

ԱՐԵՎԼՈՅՍ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

Պոմ. լայ, 20 փետրվար :

Հնգկատանի մէջ լըտ Վ. Լեւի Ժամանակէն ի վեր տրուած երեւելի պատերազմներէն մէկն ալ փետրվարի 5 ին եղաւ Հիյոէրապատի մօտ Սանտի մէջ : Ս. Բիւրի գործարար 2700 անգղիացի զօրքերու զլուխ ըլլալով երբոր Հիյոէրապատի վրայ կերթար, 22,000 Պէլուճի զնդի մը պատահելով, բաւարար ծածկուելի իրէք ժամու չափ ու շատ մեծ նորներ ալ եղան . յալթուլիւնը դեռ ոչ մէկ կողմը և ոչ մէկալը ստացեր էր . բայց երբոր Վաբիէի ձիաւոր զօրքերը Թշնամիներուն մէջ մտան ու խոր տակեցին զանոնք, իսկոյն անգղիացոյց եղաւ յալթուլիւնը : Պէլուճիները ցրելով ամեն կողմէն սկրսան փախչելի, որոնցմէ հազար հոգիէն էլիւի մեծան պատերազմին մէջը, ու չորս այնքան ալ վերադարձան : Իսկոր իրենց Թշնամիները 15 կըտոր, անգղիացոյց ձեւքը անցան, որոնք ուրիշ 15 կտոր ալ գտան քաղքին պարիսպներուն տակը : Իսկոյն Հիյոէրապատի պատերազմէն ետքը Պէլուճիներուն զլսաւորներն ալ գերի ինկան առանց Թեուլիան, Հիյոէրապատ քաղաքն ալ անգղիացոյց տըւին :

Ննգղիական զօրքերը 8 ին տիրեցին քաղքին զընկերան ու իրենց բանակը նոյն մայրաքաղաքին պարիսպներուն տակը զըրին : Եւ պատերազմին մէջ իրենց կողմէ 256 հոգի մեռնող ու վիրաւորուող եղաւ, որոնցմէ 19 հոգին պաշտօնաւոր զնկերներն են, ու ասոնց 5 ին վէրքերը շատ վտանգաւոր է : Հիմայ նորէն զօրք խրկելու կըպատրաստուին նոյն տեղը :

Եւ զօրքը ըլլալէն երկու օր առաջ, Ուզրամ հապարապետին վրայ որ անգղիացոյց դեսպանն է Հիյոէրապատի, 8000 հոգի յարձակեր են 6 կըտոր Թշնամիները : Իսկ հետը կայ եղեր 100 հոգի, որոնք բանաւոր ժամու չափ դէմ դնելէն ետքը, ու գիտնալով որ օգնութիւն մը գտնալու չէին կրնար սպասել, հո քաշուցան գետին գետը, ու շուտ մը իրենց նաւակները մտնալով աղտոնեցան . ասոնցմէ 3 հոգի մեռնող եղաւ ու 10 հոգի վիրաւորեցաւ . բայց

տերուն անհամար կտորմանքները կըթափէր վրանին, կըսօթէին գլուխներն ջուրին մէջ ու այս կերպով շատերը ապրեցան կրակէն : Եւստուածային հրաշքը ու ողորմութիւնը յայտնի երեցաւ այս տառապանքներուն վրայ . վասն զի մէջերէն փափկասուն աղջիկներ, կամենակեր երախտներ ու ծննդաբերութեան մէջ եղող կնիկներ քանի մը ժամ դիմացն անանկ դժնդակ տանջանքներուն կրակին ու ջրոյն գառնատեսիլ երկիւղներէն, վասն զի գոթաղլութեամբ նոյն աստեղը հարաւային հովը փչելով, ծովն ալ սաստիկ ալեկոծութեամբ ծփելով խռովեր էր : Եւ Թեպէտ շատ նաւակներ կեցեր էին բացը, բայց կըլսանային գալ օգնել անոնց, որովհետեւ կատաղած լեռնաձէ ալիքները սարսափելի թափով ծովէն իջնէին զարնելով թող չէին իտար մօտենալու ինչպէս յայտնի է այն կողմի սաստիկ մրրկները երբոր հարաւային քամին փչելու կըլլայ : Դովուն մէջը կեցող կանայք սոսկալի ալիքներէն տարուբերվելով՝ աղիողորմ ձայնով կըպօռային այն հեռու կեցող նաւաւարներուն՝ ցուցունելով անոնց ապարանջաններն (պիւլէրիկներն), ոսկի գօտիներն, մատնիներն ու այլ կանացի զարդերն որ կըգանդէր վրանին, ու կըխոստանային տալ անոնց ամէն ալ . միայն Թե քան զերենք նաւակներն առնեն ա-

Թշնամիներէն 90 հոգի մեռան ու 400 անձինք ալ խոցեցան :

ՔԱՆԱՔԱՆ ԽԱՐԻՔԻ

Չ. Պիւռնիս, 2 Ապրիլ :

Նորին Սահմութիւն Լազուպ փաշան Ս. յորնու միւշիւրը, անցած շաբաթ առտու Սիւնիկէն Լազիւր հասաւ Սէրի փերվալ շոգենաւով :

Քաղաքիս մեծամեծները Ս. Սահմութիւնը զիմաւորելով, իր աստիճանին արժանաւոր պատուով ընդունեցին . պատնէշներէն ու նաւահանգիստը գտնուած օտար տէրութեանց պատերազմական նաւերէն Թնդանութեւր արձակելով բարեկեցին զանի :

Հայոց ազգին բնական յաջորդութիւնը ամեն արեւստի մէջ, յիշաւի աշխարհամանօթ է ու հարկ չէ որ մեր տնար գրիչովը երկար գովութիւններ գրենք սա բանիս վրայօք : Միայն Թէ արժան կըհամարենք ըսել Թէ ազգին ունեցած այս գովելի ձիրքը յաւաջ երթալու վրայ է միշտ, մանաւանդ Կոստանդնուպօլիս . ուր տեղ ուր և իցէ հայազգի արհեստաւորներ, ընտիր ախորժակ կուտօ մը ունին իրենց ճարտարութեանը մէջ, անանկ որ Լաւրոպայի լուսաւորեալ ազգերուն անգամ նախանձելի են . որովհետեւ ինչ բանի մէջ առաջ որ կերթան, մինակ իրենց աստուածաշնորհ հանձարովն է, բնաւ չունին Լաւրոպայի արհեստաւորներուն հազարավէկ զիւրութիւնները :

Եւստ քառանկերնու բաւական հաստատութիւն կուտայ հետագայ ծանօթութիւնը, որ մեծարու Ստեփան աղան խալթայով (որ մօտեւր Կոստան, գնուալիս էր), ինքը ակնաւորեալ եղեր ու ստացեր է, ու ազգասիրութիւնէ շարժեալ ինչդրեց որ մեր օրագրին միջոցովը հրատարակենք :

«Վրժանապատիւ Միւհէնտիսեան պարօն Գովհանէսը» անանի երկրաչափ հանգուցեալ Վեորդ աղային տղան որ իր հօրը ձրիցը մասնակից է, քանի

զատեն խըխտվելու կամ երկու մասաւոր վտանգէն, ուր աղէն քանի մը տղայ աշխրուն առջև խըխտված ու երկած կերթային ու կուգային ալիքներուն հետ . ու մանց ալ երեսներն ու ձեռքները խանձած՝ ողորմելի ձայնով կըպօռային . ոմանք գորովա իրտ ծնողքներ ալ իրենց երախտները սրտերուն վրայ սըխմած՝ աղի արցունքով թափելով մահուան դէմ կըմարտէին . անանկ որ բաւական բառ չի գտնովիր արժանին չափ բացատրելու այս ողորմելի տեսարանը :

Բայց նաւաւարներէն մէկն ալ մտիկ չէր ընէր անոնց օգնութիւն հասնելու որովհետեւ անկարելի էր : Ստեփանն ազգած տէրը ողորմելով օգնեց անոնց յայտնի հըրաշքով՝ պահելով զանոնք ջուրին մէջ ու աղտոնց՝ միայն հագած հագուստներն ունենալով վրանին, որովհետեւ ուրիշ ամեն ինչքերն ու աներնին գացեր էր անկուշտ բոցին բերանը :

(մնացորդը հետեւեալ թիւով) :

Թէ որ հպարտութիւնը մեղքընող հիւանդութիւն մը ըլլար, որչափ մարդիկ հիմայ գերեզմանը պիտի ըլլային :

մը աստեղէն ի վեր ոսկերչութեան արհեստը ձգեր՝ տպագրատուն ու ձուլարան մը հաստատեր է Պօլսոյ մէջ, ինք իր ճարտարութեամբը : Գրերուն Թէ շինութիւնը և Թէ պղնձի վրայ անկրէպ առնելուն գործիքներն ալ՝ որ Պօլսոյ տպարանները բնաւ չի կայ ու Լաւրոպայիներն ալ տեսնուած չէ, անոնք ալ ինքը հանձարած է զիւրութեան համար : Թէ պէտ մինչեւ հիմայ շատ տեսակ գիր հանած չէ, բայց Թէ որ տէրութեան Թաւալք հրուժութիւն շինութեանը չի ստիպելի նէ, անշուշտ անոնց մէկ տեսակ անբաւ գիրերուն տեղը՝ հայերէնի շատ տեսակները զլուխ կրնար հանել . և ահա քանի մը շաբաթ է որ տաճիկէնի ծանրութեան զլուխ առնելով, մեծ բոլոր գիրերը լըմնցուց, ու օրացոյցի գիրերուն հինգերորդ տեսակը սկսաւ շինել :

«Իր շինած գիրերուն գեղեցիկ ձեւը ու տիպերուն պատուականութիւնը, ազգու յանձարարութիւն մըն են ազգասէր ու ուսումնասէր անձանց որ պէտք է զած ատենը ան գիրերէն ստանան, կամ ուզած գիրքերնին հոն տալիւ տան որ էլիւ ծագիկ այս նորա հաստատ տպարանը :

«Յիշեալ գիրերուն համար դեռ հաստատ գին մը որոշած չէ . բայց կըխոստանայ որ քանի մը տեսակ ալ շինելէն ետքը, բոլոր ձուլածներուն մէկ ցուցակ մը ընէ, ամեն տեսակ կատարեալ գիրերուն գինը ցուցակին մէջ յայտնի ընելով, որով ալ էլիւ իր զիւրութեամբ կրնան հասկըցել անոնք՝ օրինակ նին ալ հետեւին ըլլալով :

«Վերջապէս յարգի պարօն Գովհանէսը Միւհէնտիսեան, նշանագիրերով ձայն ու եղանակ գրելու պիտո աջոյն է սա օրան օրս . և բուն հեղինակին կանոններուն կատարելագործութիւնը ընէլէն զատ, հայերէն գիրերուն հարկաւորները լըմնցունելէն ետեւ, կըյուսացի որ սա նշանագիրներն ալ կըշինէ, ու երաժշտութեան արուեստը տպագրութեամբ կըտարածէ : Եւստ հանձարով՝ մատով չալիլք, ձեռքով դարձունիլք նուագարաններ շինելն ալ տեսնուած է :

Լաւորիայի ինքնակալութեան բոլոր ժողովրդեան թիւը 1840 ին 36,950,401 կըհասնէր, որոնցմէ 18,202,631 այր մարդ . ու 18,748,778 կին մարդ . իսկ զօրաց թիւը՝ 464,972 հոգի : 1839 ին 7,937,207 գերզատան կար հոն, ու 5,229,508 տուն . 25,469,265 հումէաղաւան . 3,573,218 հումէաղաւան յոյն . 2,552,120 յոյն . 2,238,918 կալ վինական . 1,258,150 լըւերական . 652,000 հրէայ :

Երեւելան Հնգկատանէն առած լուրերնիս կըծանուցանեն Թէ յունվար 18 ին առտուան ժամը տասին (բոտ եւրոպացոյ) սոսկալի երկրաշարժութիւն եղեր է սուրբ Թովմայի, Մ'օնդեսուողի, Բ'նդիկուաի կղզիներուն մէջ 18 : Սուրբ Թովմայի մէջ մեծ վնաս չէ եղեր, բայց Մ'օնդեսուողի ու Բ'նդիկուաի ու ուրիշ կղզիներու վրայ շատ վախ ունին Թէ գոյց մեծ վնաս կրած են : Դովին մէջը մէկ ու կէս մղոն հեռւանց, զարհուրելի ցնցումը զգացեր են այն նաւէն որ սա լուրը բերաւ :

Դուռնալ տ'անվեր ըսած լրագիրը կըսէ Թէ Ռիսսա անուն անգղիացի պարբն իսկ մը Մանիլայի միլիտր բերաւ հետը, որոնք հասարակօրէն կատուի մեծութիւնը ունին . ու անոնց մէկ քանին նաւէն

եղանակն ալէս անմիջապէս սպանեցան : Եւ մինչդէռ
այնչափ բազմաթիւ ու շատակեր են որ մէկ զի դըր-
ւած քանի մը հանդերձներու վրայ յարձըրկելով
մէկ վայրկեանի մէջ կերան լափեցին :

ԴՆՏՐԱՅԷՆ ԿՐԶՐԷՆ 6 մարտի :

Գիտաւոր աստղը՝ որն որ անշուշտ երկայն պոչով
գիտաւոր պիտի կոչուի , ԴՆՏՐԱՅԷՆ ալ տեսնուեցաւ :
Եւս մոլորակ աստղին արտաքոյ կարգի երկայնու-
թիւն ունեցող պոչը կրակի շայկ համաստեղութե-
նէն տրամանկինաբար , Հոլմի , Խոյի ու Զուկի
տակը , ու գրեթէ 85-90 աստիճան տեղ կըտարածի :
Միհրդատին ծննդեան ատենը երեւցած գիտաւորը՝
(Բրիստոնէ 130 տարի առաջ . ինչպէս կըպատմէ
Հոլմտինոս) այս մեծութիւնը չունէր . 400 թուա-
կանին գիտաւորը՝ 45 աստիճան կըտարածէր . 1456
ին երեւցածը՝ որու համար սոսկալի մեծութիւն ունէր
կրտէն պատմիչները , 61 աստիճան տարածութիւն
ունէր :

(օրագր. Տէպպի :)

Լէքօ ալ Վալիւզ գաղղիարէն օրագրութեան
մէջ կըկարդացուի :

Եւս տարի յունվարի 13 ին մեռաւ . քաջ կնիկ մը
որու անունը գովութեամբ պիտի յիշատակուի Գաղ-
ղիայի զինուորական տարեգրութեանը մէջ : Եւս
կնիկը կըկոչէր Լէքսանտին Ուոլ , Սամալանս
քաղաքը ծնած , որ ռմբաձիգ զինուորներուն գունդը
մտնալով Երևանի փրկէնէի բանակին մէջ շատ
քաջութիւններ րրած է : Վերջապէս պատիւ ունե-
ցաւ (որն որ ամենեւին եղած չէ գաղղիայի ուրիշ
կնկան մը) Լ. փրկէնի անկարողներուն հիւանդանոցը
մտնալով , հայրենեաց հին պաշտպաններուն կարգը
ուր տեղ իր մահկանացու ընթացքը վճարեց :

« Լէքսանտինի քաջութիւնը հայրենասիրութե-
ան եռանդով բորբոքուած , զարմացում մըն էր
հասարակապետութեան ժամանակը եղած սրտե-
րազմներուն մէջ , ու միշտ պիտի յիշուի անունը
իբրեւ սքանչելի օրինակ քաջասիրութեան : Լէք-
սանտին ուղեւոր իր երկունք ու եղբորը փառքին
ու վտանգներուն մասնակից ըլլալ , որոնք երկուք
նին ալ ռմբաձիգ զինուոր էին , կըհասնէ կնկան լու-
թերը զինուորական զգեստներ կըհագնէր ու կըլծայ
Երևանի փրկէնէի բանակը , ուր տեղ զարմանա-
լի կտրծութեան հրաշքները կըցուցունէ :

« Օգոստոսի 1 ին 1793 , Եւրոպի ամբողջին վրայ
երթալու հրաման առաւ Գալիի երկրորդ բանակը :
Թշնամին քաջասիրութեամբ զէմ կըղնէր , Լէք-
սանտին կըծեծկըէր իր երկունք ու եղբորը քով .
երբ որ ասոնց երկունքն ալ մահու զափ վերադարձան ,
զիւցազնուհւոյն սիրտը քաջութեամբ բորբոքելով
պոռապ բարձրաձայն . « Չեղի օգնելէս առաջ , պէտք
է որ ձեր վրէժը առնեմ » , ու նոյն ժամանակին պատ-
նէշին մէջ կընետուի ուրիշ երկու զինուորի հետ , ու
անանկ քաջութիւններ կրէ որ պատնէշը կառ-
նըր :

« Լէքսանտինի իր Թշնամիներուն հոռեան կէյ-
նայ . տանընդէն փախուշտ (Փիշէնք) որ անոր
տըրէր էին աս գործքէն առաջ ամենքն ալ հառ-
ցուցեր էր , ու վերջին անգամի հրացանը կընետոր ,
երբոր սպանիացի մը անոր վրան գալով յափշտա-
կել կուղէր զինքը . բայց աս արտաւանգ կնիկը ան-

զին կըհրէ զան , սրովը գլուխը կըճղէ ու անոր
փախուշտներուն քսակը կառնէ , նորէն կըսկսի
ծեծկըլլի , ու ինչպէս յաղթութեան ձայնը ելլալը
չի հեռանար պատերազմի դաշտէն :

« Իրենց բանակը ետ դառնալուն կըվազէ իր եր-
կանքով , վերքերը ընդնոցունելու կըջանայ , կը-
տանի իր քաջ զինուորակիցներուն հետ զինուորական
հիւանդանոցը , ու հոն խնամք տանելով կըսպասէ
որ աղէկ մը բժշկուի ու իրենց բանակին հետ եր-
թան . . . » :

Եւստիճանք բարեխառնութեան Օմիւնիոյ , գիտաւ-
որի միջօրէի և եղեալ ըստ բաժանման Ուսմորի :

		Ի ստուերի :		Հարեու :	
Ուրբաթ	26	Մարտ	+ 13½	աստիճան	00 աս .
Շաբաթ	27	"	+ 13	"	21½ "
Կիրակի	28	"	+ 14	"	23½ "
Երկուշաբթի	29	"	+ 15½	"	19 "
Յրեքշաբթի	30	"	+ 16½	"	21½ "
Չորեքշաբթի	31	"	+ 15½	"	21½ "
Հինգշաբթի	1	Ապրիլ	+ 14½	"	20½ "

ԱՌԿԵՏՐԱԿԱՆ ԽԱՐԿԵՐ

ԱՆԳՂԻՆ

Ի խմբուրդ , 12 Մարտ :

Բամպակ : Մէնջեստէրէն յաջողակ լուրեր գա-
լուն պատճառաւ այս ապրանքին վրայօք , այս եօթ-
նակիս մեծ շարժում առաւ բամպակի առուտու-
րը քաղաքիս մէջ , և ծախսերը շատ ուղեւոր
կըլլար . այսու ամենայնիւ զինքը մէկ փոփոխու-
թիւն մը չընդունեցին որովհետեւ ապրանքի տե-
րերը ծախելու շատ հաճութիւն ունէին , բնաւ չի
զիմացան և աւելի զին չի խնդրեցին . միայն թէ Միա-
յեսու Կահաններուն վարնոց տեսակ բամպակին
զինը՝ քարձրացաւ անցեալ շաբթուան զինէն :

Եւս շաբթուան մէջ բոլոր տեսակ բամպակնե-
րէն ծախսին գումարը հասաւ 52150 պալեա և հա-
սածին գումարն է 33419 պալեա . որոնցմէ 28680
պալեա Միացեալ Կահաններէն , 1581 Պրեզիդէն
և 3158 Հինտէն :

ԳԱՂՂԻՆ

Մարտիկա , 20 Մարտ :

Բամպակ : Մի և նոյն անշարժութեան մէջ է . և
այս տանեակիս մէջի եղած ծախսը զրեթէ ոչինչ է ,
մանաւանդ Կալիպոսի և Խոլմիու բամպակներէն
ամենեւին գործառնութիւն մը չեղաւ :

Չէթ : Հատ թուէ և և զինքը օր է օր իջնա-
լու վրայ է . Խոլմիի կողմիւ գործատան վերաբեր-
եալ ձէթերը 110 Փուանք էթթօլիւրան ծախող
շատ բայց աւելող չի կայ :

Սուսամ : Հատ կըցաւինք որ մեր յարգի ընթեր-
ցողներուն քանի մը ատենէն ի վեր այս ապրանքին
վրայօք միշտ անյաջող լուրեր կուտանք . հիմակու
հիմայ մեծ անշարժութեան մէջ է և զինքը օրէ
օր իջնալու վրայ է . ասորվան զինք 40 Փուանք է :

Կտաւատ : Եւսնէին ծախս մը չեղաւ , և զինքը
միայն անուամբ կընշանակուի . Կալիպոսին 24 էն
25 . Կալիպոսին 25 էն 26 . Կուլմիլին 27 էն 28 :

Լ. Ֆիօն : Թուէ և զինքը 11 էն 11½ Փուանք :

ԻՆՎԵՍՏ

Թիւստ , 20 Մարտ :

Բամպակ : Հատ թուէ և և զինքը օր է օր իջ-
նալու վրայ է . Սուսամ 21 Փիօրին ուգօ 20 Փիօրին
Բ. քաղաք 21 . Կատապա ծեծած 22 էն 24 Փիօրին
Խոլմիու 21½ էն 22 . և այս ցած զինքը ծախսե-
ղած չունի : Միայն այս տանեակիս մէջը երկու
հարկը հակ Սուսամ ծախեցաւ . հիմակուհիւս
Խոլմիու բամպակ քաղաքիս մէջ 5300 պալեա կայ
և շատ բամպակ ալ կըսպասուի :

Չէթ : Բիւշ մը կուղի :
Սուսամ : Չուղիք և ամենեւին ծախս չըլլար :
Կտաւատ : Եւսն ատեն ծախս կըլլայ :
Չէհրի : Սոր ապրանքը 70 է 80 Փիօրին է զինք .
հինք 40 էն 45 . բայց ծախս չըլլար :
Գիտոր : Չուղիք և զիւսարաւաճաւ է :
Մեղրամոմ : Հատ կուղի 104 էն 105 Փիօրին
զիւսարաւաճաւ է :

Տորոն : Պալեւրի ապրանքը 28 էն 29 Փիօրին է
Խոլմիլին 23 էն 24 և ապրանք չի կայ :
Լ. Ֆիօն : 5½ էն 5½ բայց զիւսարաւաճաւ է :

Բալամուտ : Եւսն տեսակը 14 էն 15½ Փիօրին
երկրորդը՝ 11½-13½ երրորդը՝ 9 էն 10½ Խոլմիլին
7½ էն 7½ և շատ կուղի :

Մեղրամոմ : Պրուսային Փուանք 7 էն 8½ Փիօրին
Պարեամբօլին 4½ էն 5 . Փիօրին բայց չուղիք :

ՏԱՆԿԱՏԱՆ

Օմիւնիա , 2 Ապրիլ :

Քաղաքիս առուտուրը շարունակաբար մեծ ան-
շարժութեան մէջ է . բամպակները Մարտիկա և
Թիւստ չուղիք ինչպէս որ ծանուցեր էինք . բայց
Խոլմիլին լուրերը այս ապրանքին վրայօք յաջո-
ղակ ըլլալով , այս շաբթու Լոնտոնի և Խոլմիլ-
բուլի համար 700 պալեայի չափ ծախու աւելի .
Բ. քաղաք 190 էն 195 և պատուական Սուսամ
200 զուռուշ . բայց այս տարւան բամպակները առ-
հասարակ գովելու ապրանք չեն :

Լ. Ֆիօն : Եւս շաբթու անշարժութեամբ արժանի ծախս
չեղաւ :

Չէհրի : Փոխանակութեամբ 40 պալեա ծախե-
ցաւ 15 զուռուշէն 18 :

Մեղրամոմ : Միշտ կըծախուի :
Տորոն և բալամուտ : Կուղիք . այս երկու տեսակ
ապրանքները բոլոր Լ. քաղաքի ուղող կայ և օգտա-
ւետ զինքը զրեթէ ամեն օր ծախս կընշանա-
կեն :

Չէթ , Սուսամ և Կտաւատ : Եւս ապրանքնե-
րուն համար բոլոր Լ. քաղաքի եկած լուրերը անյա-
ջող և վնասակար ըլլալուն պատճառաւ հիմակու-
հիմա ասոնց անունը տըրող չի կայ և բնականաբար
այս ապրանքներուն զինքը շատ իջնալու էն :

Ի ՏՊԱՐԵՆԻ ՍՏԵՓԵՆՆՈՍԻ ՊԵՊՈՆԵՆ